

Бочкарьова Т.В., Кудрявцева В.С.

УДК 811.11'322:378.147

МОНІТОРИНГ РОЗВИТКУ НАВИЧОК МОВЛЕННЯ ТА АУДІОВАННЯ

Проблема змісту освіти є найбільш вивченою в педагогічній освіті, і навпаки, управління педагогічною освітою - найменш вивченою. Тому в навчальних закладах потрібно проводити постійний моніторинг рівня знань кожної навчальної групи з метою внесення потрібних коректив. Основною вимогою сьогодення стала підготовка нових фахівців, які здатні творчо мислити, швидко орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення, вчитися й розвиватися протягом усього життя. Суть моніторингу становить інформаційне дослідження, процес створення умов для планування та прийняття управлінських рішень. А також результат технологічної оцінки поточного стану об'єкта управління, його регуляція та прогнозування подальшого розвитку. Поняття моніторингу означає планомірне діагностичне відстеження процесу індивідуального розвитку.

Мета цього дослідження є спостереження та аналіз змін якості навичок володіння мовленням і якості володіння навичками аудіювання в процесі навчання. Завдання дослідження полягає у наступному : а) вивчити яким чином сучасні методи моніторингу впливають на поліпшення якості володіння мовленням, б) простежити якісні зміни знань студентів на трьох етапах: стартовому, поточному та підсумковому. Методами моніторингу є анкетування, самостійна робота, тестування.

Одним із проблематичних моментів, з яким зустрічаються викладачі іноземних мов у вищих навчальних закладах є недостатній розвиток навичок аудіювання й навичок мовлення студентів, оскільки в середніх навчальних закладах цим моментам приділяється недостатня увага. Низький рівень володіння іноземними мовами підриває авторитет нашої країни, заважає проведенню міжнародних переговорів. Володіння мовою дозволяє опанувати новітню комп'ютерну техніку, сприяє соціально-економічному прогресу. Знання іноземних мов надає можливість брати участь у міжнародних конференціях, відео-конференціях, допомагає спілкуванню в On-line. Вищі навчальні заклади повинні забезпечити всі необхідні умови для покращення рівня знань іноземних мов разом з рівнем інших предметів.

Якісне знання іноземних мов включає відмінне володіння мовленням, уміння розуміти мову на слух, знання лексичних одиниць і граматичних конструкцій. Тому що основна функція іноземних мов комунікативна, мовлення має першорядне значення.

Представляється необхідним застосування новітніх методів моніторингу для рішення проблеми поліпшення якості навичок мовлення й аудіювання. Для рішення даного завдання проводиться стартова, поточна й підсумкова діагностика.

Стартова діагностика соціально й професійно важливих характеристик студентів проводиться на встановленому етапі. Даний процес дуже відповідальний, оскільки він проводиться зі студентами першого курсу. Він допомагає визначити рівень знань студентів, мотиви вступу до ВНЗ, з'ясовується мотивація навчальної діяльності, потреби студентів та їх прагнення. Заповнюються індивідуальні картки студентів.

Проводиться анкетування з метою з'ясування рівня володіння розмовними навичками й навичками аудіювання студентів 1 курсу. Пропонуються наступні питання :

1. Де ви хочете застосувати знання мовлення й навикі аудіювання англійської мови:
 - а) при проведенні ділових переговорів із закордонними партнерами;
 - б) для спілкування під час подорожей;
 - в) для перегляду фільмів;
 - г) для інших цілей.
2. Як ви оцінюєте рівень свого знання англійської мови:
 - а) добре
 - б) задовільно
 - в) нижче задовільного
3. Що вам заважає підвищити рівень знань англійської мови:
 - а) нестача часу;
 - б) труднощі запам'ятовування лексичних одиниць і граматичних конструкцій;
 - в) неможливість спілкування з іноземцями;
 - г) інші причини
4. Які вміння ви хочете одержати по закінченні навчання:
 - а) уміння спілкуватися вільно;
 - б) уміння спілкуватися в рамках службової діяльності;
 - в) спілкуватися на побутовому рівні
 - г) не знаю

За підсумками стартової діагностики, що крім тестів складалася з тестування й бесіди студенти поділилися на три групи: група А- що вміють спілкуватися на елементарному рівні; - група Б- що вміють спілкуватися, але роблять велику кількість помилок, група - В не володіють мовою взагалі.

Нами було виявлено, що 50% студентів не володіють навичками мовлення, тільки 10% уміють спілкуватися на елементарному рівні. Таким чином, з'ясувалося те, що необхідно поділити студентів по групах для подальшого моніторингу поступового розвитку навичок мовлення й аудіювання. Для цього були підготовлені завдання різного рівня складності, перед групами були поставлені різні цілі. Студенти, що володіють мовою більшою мірою, отримали завдання більш високого рівня складності: складання резюме, питань до проведення інтерв'ю, складання реферату, складання реклами товарів. Студенти другої групи

складали діалоги, прослуховували нескладні тексти, начитані носіями мови. Зі студентами третьої групи проводилася велика кількість індивідуальних консультацій, з метою проведення корекції їхніх помилок і з метою оволодіння елементарними мовленнєвими навичками.

Консультація є необхідною формою моніторингу, може проводитися як із групою, так і індивідуально. Викладач допомагає здійснити творчий проект, допомагає написати доповідь, а також вирішує проблеми розвитку індивідуальних здібностей і проводить корекцію помилок. У центрі уваги педагогічної науки зараз виступає особистість із її можливостями й недоліками. Викладач зобов'язаний використати диференційований підхід у навчанні й уважно поставитися до кожного студента, прагнучи розвивати творчі здібності тих хто навчається, підсилити мотивацію. Комунікативна мотивація означає бажання й потребу виразити свої думки іноземною мовою. Якщо вибір лексичних засобів і вибір ситуації відповідає інтересам того хто навчається, то процес говоріння протікає інтенсивніше й продуктивніше, процес запам'ятовування мовних структур полегшується. Обсяг інформації яку треба запам'ятати - збільшується. Вибір мовних одиниць повинен відповідати професійній спрямованості спілкування в цілому - це веде до активності студентів у процесі комунікації. Щоб створити мотивацію спілкування іноземною мовою в навчальних умовах, необхідно створити ситуацію, що, на думку професора Г.В. Рогової, можна визначити як сукупність обставин, у які ставиться мовець, і які в нього викликають потребу говорити. Викладач, що застосовує ситуативний підхід на занятті досягне якості знань студента. Комунікативний метод максимально спрямований на наближення навчального процесу до умов реального функціонування мови, орієнтований на особистість того, якого навчають, дозволяє виробити навички для оволодіння іноземною мовою в період навчання в університеті й надалі в самовдосконаленні в оволодінні іноземною мовою.

У ході консультацій викладач надає допомогу з розвитку навичок монологічної й діалогічної мови, пропонує тексти з аудіювання різного ступеня складності, залежно від рівня сформованості навичок аудіювання, здійснює допомогу при написанні рефератів англійською мовою. Реферат є творчою роботою, він розвиває мислення, студент самостійно вибирає матеріал до теми.

Самостійна робота з іноземної мови складається з написання рефератів, резюме до текстів, лабораторних робіт, тестів. Виконання реферату повинне допомогти студентам навчитися самостійно підбирати необхідні матеріали, узагальнювати, систематизувати, порівнювати їх і на основі їхнього аналізу робити відповідні висновки. Моніторинг самостійної роботи проводиться як аудиторно, так і позааудиторно, за допомогою використання комп'ютера.

Щодня викладачами проводиться поточний контроль рівня знань. Поточний контроль - це безупинно здійснюваний моніторинг рівня формування вмінь і навичок, що повинен здійснюватися. Його формами є тести, контрольні роботи. У ході поточного контролю повторно проводиться анкетування з метою проаналізувати аналіз навичок і вмінь студентів. Пропонуються наступні види питань:

1. Які досягнення були зроблені вами в процесі вивчення англійської мови:

- а) мені легше спілкуватися англійською мовою;
- б) розумію іноземну мову на слух;
- в) вивчив велику кількість мовних одиниць;
- г) немає певних досягнень

2. Які види роботи на занятті найбільш результативні:

- а) проведення дискусій;
- б) бесіда з викладачем;
- в) складання діалогів;
- г) інші види

3. Які труднощі виникають в процесі навчання:

- а) розуміння мови на слух;
- б) монологічна мова;
- в) діалогічна мова;
- г) інший вид роботи

За результатами анкети практично всі студенти групи А відзначили поліпшення навичок мовлення й аудіювання, вони навчилися проводити дискусії, вільно спілкуються з викладачем. 80% студентів групи Б уміють складати діалоги, навчилися спілкуватися на заняттях, 60% студентів групи В вивчили велику кількість мовних одиниць і опанували елементарними навичками мовлення. Однак позначився ряд студентів, які не впевнені у своїх знаннях, зазнають труднощів при оволодінні навичками мовлення. Викладачі прийшли до рішення розробити індивідуальні завдання й проводити індивідуальні консультації.

Для студентів старших курсів поточним видом моніторингу розвитку навичок мовлення може вважатися «міні-конференція», присвячена проблемам сучасної економіки, що проводиться в групах. До даного виду заняття студенти готують доповіді під керівництвом викладача. Після прослуховування доповідей проводиться їхнє обговорення всіма студентами групи. Такий вид роботи яскраво показує рівень розвитку навичок мовлення. Тут проявляються творчі здібності студентів, їхня здатність аналізувати проблеми, робити самостійні висновки й проводити дискусію з однокурсниками.

Дуже важливо також проводити моніторинг розвитку навичок аудіювання. Навички аудіювання формуються тільки за умови регулярного прослуховування аудіоматеріалів, виконання певних видів вправ, виконання лабораторних робіт. У багатьох студентів формування даної навички проходить досить важко, тому необхідно розробляти певні методичні посібники з дисками, що включають тексти певної професійної спрямованості, начитаними носіями мови й простежувати поступове поліпшення оволодіння навичками аудіювання, шляхом проведення контрольних робіт після прослуховування записів. Добре сформовані

навички аудіювання надають студентам упевненість у собі, у своїй мовній компетентності. Контроль навичок аудіювання проводиться як в аудиторії, так і в On line.

Комплексним видом моніторингу можна вважати тестування, що містить у собі всі види перевірки. Тестування вважається сьогодні ефективним методом перевірки.

Тестовий контроль дає можливість викладачеві впродовж досить обмеженого часу перевірити рівень знань, умінь у значної кількості студентів; за його допомогою стає можливим контроль знань, навичок на необхідному, заздалегідь запланованому рівні. На підготовчому етапі впровадження тестового контролю реальним є самоконтроль, знання оцінюються більш об'єктивно, варто відзначити, що в процесі тестування увага студентів фіксується не на формулюванні відповіді, а на осмисленні її суті, у зв'язку з чим створюються умови для постійного зворотнього зв'язку між студентом і викладачем.

Важливим є дотримання організаційної чіткості в проведенні тестового контролю, яка передбачає наявність організаційного моменту, під час якого викладач пояснює тестові завдання, дає відповіді на запитання студентів, обов'язково визначає час, необхідний для виконання роботи; забезпечення кожного студента бланком відповідей стандартного зразку, що великою мірою заощаджує час у студентів і викладачів. Тестові завдання дають змогу значно скоротити час очікування студентами оцінки після виконання завдання. Обов'язково слід робити аналіз результатів тестування. Тести поділяються на групи за метою застосування на діагностичні й прогностичні. За видами тести розподіляються на тести стартового контролю, поточного контролю, підсумкового контролю.

Балово-рейтингова система є основним елементом керування навчальним процесом, засобом, що стимулює підвищення рівня знань. З її допомогою здійснюється безперервний моніторинг успішності студентів. Дана система підвищує мотивацію студентів до освоєння програми на основі високої диференціації оцінки результатів їхньої праці. Студенти отримують більшу кількість балів за виконання творчих завдань, за систематичне виконання завдань. У групах з'являється елемент конкуренції, студенти прагнуть отримати більшу кількість балів, показати кращий результат засвоєння навчального матеріалу, стають активніше на заняттях, систематичніше виконують самостійну роботу й індивідуальні завдання. Гарні навички розвитку аудіювання й мовлення повинні оцінюватися дуже високо, тому що студенти застосовують максимум зусиль для розвитку даних навичок. Балово-рейтинговий контроль важливий після кожного модуля. Але особливо важливий на підсумковому етапі навчання, він допомагає визначити результат проведеної роботи за певний період, показує досягнення студента наприкінці даного навчального періоду. Студенти, що отримали найбільше число балів, достатньо опанували навичками мовлення, навчилися проводити дискусії, складати доповіді, вільно виражати свої думки іноземною мовою. Цьому сприяли всі форми моніторингу, використані протягом періоду навчання, у тому числі й рейтинговий системі рівня успішності студентів.

У ході підсумкового контролю знань з'ясувалося, що в результаті регулярного моніторингу значно покращилися навички мовлення й навички сприйняття мови на слух у студентів групи А та групи Б, сформувалися навички мовлення в студентів групи В. Підвищилася мотивація до подальшого оволодіння англійською мовою, студенти усвідомили які можливості надаються їм у майбутньому завдяки знанню іноземної мови.

Насамкінець необхідно зробити висновок про те, що сучасна вища освіта ставить своїм завданням запровадження системи управління рівнем знань студентів. Педагогічний моніторинг допомагає оцінювати якість підготовки майбутнього фахівця в процесі освітньої діяльності, сприяє позитивній динаміці навчання, допомагає коригувати недоліки, націлює студентів і викладачів на підвищення професійного рівня, на нові досягнення в науковій та педагогічній сфері. Моніторинг підвищує відповідальність студентів за рівень досягнутих результатів і відповідальність викладачів за рівень проведених занять. Випускники вищих навчальних закладів повинні бути задоволені рівнем знань, здобутих у ВНЗ. Підприємства, на які приходять працювати випускники, повинні бути задоволені якістю підготовки нових фахівців.

Якісний моніторинг освіти - це пріоритет вищих навчальних закладів, він має бути постійним та націленим на досягнення найкращих результатів і містити усі новітні технологічні засоби.

Джерела та література:

1. Гончаров М. А. Основы менеджмента в образовании / М. А. Гончаров. – М. : Кнорус, 2006. – 480 с.
2. Майоров А. Н. Мониторинг в образовании / А. Н. Майоров. – СПб. : Образование-Культура, 1998. – 344 с.
3. Мещанинов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні / О. П. Мещанинов. – Миколаїв : МДГУ ім. П. Могилі, 2005. – 459 с.
4. Рогова Г. В. Методика обучения иностранному языку в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович. – М. : Просвещение, 1991. – 287 с.
5. Современные образовательные технологии. – Симферополь : Тарпан, 2003. – 128 с.
6. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 255 с.
7. Шилов С. Е. Мониторинг качества образования в школе / С. Е. Шилов, В. А. Кальней. – М. : Педагогическое общество России, 2000. – 320 с.
8. Чайкина Г. О. Організація моніторингу якості професійної підготовки фахівців в умовах кредитно-модульної системи / Г.О. Чайкина, О. М. Николаенко. – Полтава : ПНПУ, 2010. – 119 с.